

Lausunto

29.8.2024

VN/25102/2023

VN/25102/2023-STM-150

Valtiovarainministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto; Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa lausuntoon seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö on osallistunut aluehallintouudistusta koskevan lainsäädännön valmisteluun ja kannattaa esityksessä ehdotettuja keskeisiä ratkaisuja ja tehtävänjakoa. Alla ministeriö esittää eräitä yksittäisiä esityksen kehittämistarpeita lausuntopyynnössä eritellyllä tavalla:

A TEHTÄVIEN UDELLEENORGANISOINTI

Kohta 1.

Kommentit Lupa- ja valvontavirastoa koskeviin yleisperusteluihin ja muihin lukuihin hallituksen esityksessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, etteivät tekstit eri hallinnonalojen osalta ole kaikilta osin yhteismitallisia. Näin on erityisesti pääasiallisia vaikutuksia koskevassa luvussa. Tähän tulisi esityksen jatkovalmistelussa kiinnittää huomiota.

Luku 4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Ks. edellä.

Viranomaisvaikutukset

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että uusi lupa- ja valvontavirasto käyttää resurssejaan poikkihallinnollisesti ja joustavasti, milloin se on viranomaisten tehtävien kannalta tarkoituksenmukaista. Muutoksessa olisi mahdollista synkronoida terveydensuojelua aikaisempaa enemmän osaksi elinympäristöä ja elinympäristöterveyttä. Terveydensuojelulaki on erityislaki terveydensuojeluasioissa ja siltä osin sillä on yhteys myös ympäristö -toimialaan. Ympäristönsuojelulainsäädännössä terveyshaitat perustuvat terveydensuojelulaissa säädettyyn terveyshaitan määritelmään. Tällöin mm. ympäristölupien yhteydessä olisi mahdollisuuksia hyödyntää nykyistä paremmin viraston sisäistä

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

terveydensuojelun asiantuntijuutta. Näitä synergia-etuja tulisi vielä avata ehdotuksen vaikutusten arvioinnissa.

Tiedonhallinnan muutosvaikutusten arviointi

Lupa- ja valvontavirastolle siirtyviin tehtäviin liittyy merkittäviä vireillä olevia EU-säädöksiin liittyviä lainsäädäntöhankkeita (esim. CER ja NIS2 -direktiivien sekä tekoälyasetuksen kansallinen täytäntöönpano, myös eurooppalaisen terveysdata-avaruusasetuksen (EHDS) täytäntöönpanon valmistelu), jotka voivat vaikuttaa mainittujen viranomaisten tehtäviin ja jotka tulisi ottaa huomioon tiedonhallinnan muutosvaikutusten arvioinnin jatkovalmistelussa. Kuten esityksessä todetaan, muutosvaikutusten arviointia ylipäänsä tulee vielä jatkotyöstää, ottaen huomioon Lupa- ja valvontavirastolle siirtyvien tehtävien kokonaisuus ja arvioinnin yhteismitallisuus eri tehtävien osalta.

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää huomiota, että tiedonhallintaan ja tietosuojaan liittyvät kirjaukset ovat johdonmukaisia läpi esityksen. Esimerkiksi sivulla 127 todetaan, että Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosasto ja työsuojeluosasto toimisivat jatkosakin oman toimialan operatiivisten tietojärjestelmien rekisterinpitäjänä. Tätä toteamusta ei kuitenkaan huomioida esimerkiksi alaluvussa 4.2.5.8 Tietosuoja, jossa käsitellään rekisterinpitäjien vastuuta. Sivulla 135 todetaan, että valtion aluehallinnon uudistamista koskevissa laeissa ehdotetut virastot toimisivat henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn perusteella rekisterinpitäjänä ja vastaisivat rekisterinpitäjälle säädetyistä velvoitteista. Samoin alaluvussa 12.3.1 Henkilötietojen suoja ja henkilötietojen käsittely todetaan sivuilla 250-251, että ehdotetut virastot toimivat henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn perusteella rekisterinpitäjinä, joista poikkeuksen muodostavat Lupa- ja valvontaviraston sosiaali- ja terveysalan osaston yhteydessä toimivat tiettyä tehtävää hoitava itsenäinen adoptiolautakunta ja valtakunnallinen lääketieteellinen tutkimuseettinen toimikunta, jäljempänä toimielimet, jotka toimivat tiedonhallintalain mukaisina tiedonhallintayksikköinä ja henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn tarkoittamana rekisterinpitäjinä.

C HALLITUKSEN ESITYSLUONNOKSEN SISÄLTÄMÄT MUUT LAKIEHDOTUKSET, JOILLA TOEUTETAAN UUDISTUKSEN EDELLYTTÄMÄT TEHTÄVÄSIIRROT LUPA- JA VALVONTAVIRASTOLLE, ELINVOIMAKESKUKSILLE, KEHITTÄMIS- JA HALLINTOKESKUKSELLE SEKÄ MUILLE VI-RASTOILLE

Sosiaali- ja terveysministeriö, 52 lakiehdotusta, luku 7.10

7.10.1 Alkoholilaki

Alkoholilain 7 ja 26 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 130 (liite 5)) on virheellisesti viitattu siihen, että Ahvenanmaan valtionvirasto olisi toimivaltainen myös anniskelupaikkojen osalta. Alkoholi-juomien anniskeluluvat kuuluvat itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 13 kohdan mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Lisäksi 26 §:n perusteluissa viitataan ylipäänsä virheellisesti anniskeluun, sillä kyseinen pykälä koskee ainoastaan vähittäismyyntiä. Pykälissä virhettä ei ole. Säännöskohtaisia perusteluja tulee jatkovalmistelussa muuttaa seuraavasti:

7 §. Lupaviranomaiset. Pykälän 1 momentissa aluehallintovirasto muutettaisiin tehtävän siirtämisen vuoksi Ahvenanmaan valtionvirastoksi, kun vähittäismyynti- tai anniskelupaikka sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa, ja Lupa- ja valvontavirastoksi, kun vähittäismyynti- tai anniskelupaikka sijaitsee muualla valtakunnassa tai hakijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa.

26 § Vähittäismyyntipaikka ja vähittäismyyntiluvan myöntäminen. Pykälän 1 momentissa aluehallintovirasto muutettaisiin tehtävän siirtämisen vuoksi Ahvenanmaan valtionvirastoksi, kun vähittäismyynti- tai anniskelupaikka sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa, ja Lupa- ja valvontavirastoksi, kun vähittäismyynti- tai anniskelupaikka sijaitsee muualla valtakunnassa tai hakijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa.

Alkoholilain 47 §:ssä säädetään alkoholijuomien vähittäismyyntistä ja anniskelusta ulkomaanliikenteen aluksissa. Pykälän 1 momentin mukaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua saa harjoittaa Suomen ja ulkomaiden välillä tai ulkomailla kulkevassa vesi- ja ilma-aluksessa matkustajille se, joka on tehnyt toiminnastaan kyseisessä myyntipaikassa ilmoituksen Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto muutettaisiin tehtävän siirtämisen vuoksi Lupa- ja valvontavirastoksi. Lisäksi 1 momentissa säädettäisiin siitä, että Ahvenanmaan maakunnassa harjoitettavasta vähittäismyyntistä tulee ilmoittaa Ahvenanmaan valtionvirastolle. Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan

ehdotuksessa on tältä osin virhe, sillä voimassa olevan lainsäädännön mukaan ilmoitus tehdään ainoastaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja näin tulisi toimia myös jatkossa.

Alkoholilain 68 §:n 4 momenttia tulisi tarkentaa Ahvenanmaan valtionviraston toimivallan osalta seuraavasti: *Jos 1–3 momentissa tarkoitetun säännösten ja määräysten vastaisen tai terveydelle haitallisen menettelyn jatkaminen tai toistaminen on menettelyn laajuuden tai merkityksen johdosta tarpeen kiireellisesti estää, Lupa- ja valvontavirasto voi mainituissa momenteissa tarkoitetussa asiassa sekä Ahvenanmaan valtionvirasto 1 ja 3 momentissa tarkoitetussa **toimivaltaansa kuuluvassa** asiassa, kun menettely tapahtuu Ahvenanmaan maakunnassa, väliaikaisesti ennen asian lopullista ratkaisemista antaa tätä tarkoittavan kiellon. Väliaikainen kiello tulee voimaan heti, ja se voidaan peruuttaa ennen asian lopullista ratkaisemista.*

Sosiaali- ja terveysministeriö on lähettänyt lausunnoille esityksen, jossa ehdotetaan alkoholilakia muutettavaksi siten, että mahdollistetaan alkoholijuomien toimitus vähittäismyyntipaikasta tilaajalle tai muulle vastaanottajalle. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi osin samoja pykäläitä kuin valtiovarainministeriön valmistelemissa aluehallinnon uudistamista koskevan lainsäädännön liitelakina muutettavassa alkoholilaissa. Esitysten riippuvuus toisistaan tulee ottaa huomioon jatkovalmistelussa.

7.10.4 Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä

Voimassa olevan ehkäisevästä päihdetyön järjestämisestä annetun lain 4 §:n mukaan **Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kehittää ja ohjaa ehkäisevää päihdetyötä koko maassa** yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. **Aluehallintovirastot ohjaavat toimialueensa ehkäisevää päihdetyötä**, suunnittelevat ja kehittävät sitä yhteistyössä muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa sekä tukevat toimialueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Aiemmin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja aluehallintovirastojen toimivaltuuksien jako ei ole ollut epäselvä, kun aluehallintovirastoilla on ollut oma toimialueensa. Uusi virasto olisi kuitenkin valtakunnallinen, jonka vuoksi toimivaltuuksia on vielä syytä arvioida jatkovalmistelussa.

7.10.33 Laki työsuojeluhallinnosta

Ehdotuksen mukaan työsuojeluhallinnosta annetun lain 4 §:n 2 momentissa säädettäisiin jatkossa, että Lupa- ja valvontavirastolla olisi tarpeellinen määrä alueellisia työsuojelulautakuntia. Lautakuntien lukumäärän, alueellisen sijoittautumisen sekä niiden kokoonpanon määrää Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosaston johtaja. Jokaisella aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueella on ollut alueellista kolmikantayhteistyötä varten työmarkkinajärjestöjen edustajista koostuva työsuojelulautakunta. Työsuojelulautakuntien toiminnan tarkoituksena on ollut työsuojeluvalvonnan tukeminen ja kehittäminen sekä yhdessä toimiminen työsuojelun vastuualueiden ja alueellisten työsuojelutoimijoiden ja työmarkkinajärjestöjen välillä. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueiden kanssa suunnittelutyön työsuojelulautakuntien organisoitumisesta ja tehtävistä jatkossa. On mahdollista, että organisoitumisen perustaksi Lupa- ja valvontavirastossa valitaan muu kuin alueellisuus. Tämän takia kyseinen lainkohta tulisi olla muotoiltu väljemmin ilman viittausta alueellisuuteen, esimerkiksi *Lupa- ja valvontavirastolla olisi tarpeellinen määrä työsuojelulautakuntia. Lautakuntien lukumäärän ja niiden kokoonpanon määrää Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosaston johtaja.*

7.10.46 Tartuntatautilaki

Ehdotuksen mukaan tartuntatautilain 8 §:n 1 momentissa säädettäisiin jatkossa, että Lupa- ja valvontavirastossa on oltava virastoon virkasuhteessa oleva tartuntataudeista vastaava lääkäri. Esityksen jatkovalmistelussa on vielä arvioitava, tulisiko säännöstä muuttaa niin, että Lupa- ja valvontavirastossa on oltava *riittävä määrä* virastoon virkasuhteessa olevia tartuntataudeista vastaavia lääkäreitä. Uusi Lupa- ja valvontavirasto on valtakunnallinen toimija, jolla olisi tartuntatautilaissa säädetty toimivalta päättää useista perusoikeuksia rajoittavista toimenpiteistä, jonka vuoksi voi olla syytä varmistaa lakisääteisesti se, että virastossa on riittävä määrä virkasuhteisia tartuntataudeista vastaavia lääkäreitä. Vastaava muutos tehtiin tartuntatautilain 9 §:ään hyvinvointialueuudistuksen myötä.

7.10.48 Terveydensuojelulaki

Valtion aluehallinnon uudistuksessa on mahdollisuus parantaa terveydensuojeluun liittyvää valtakunnallista ohjausta ja valvontaa, kun aluehallintovirastojen ja Valviran resurssit yhdistetään. Uuden Lupa- ja valvontaviraston tulisi toimia terveydensuojeluasioissa myös elinympäristöterveyden alueellisen edistämisen roolissa, ei pelkästään valtakunnallisena. Tätä tulisi vielä korostaa terveydensuojelulain 4 §:n perusteluissa. Lisäksi olisi hyvä avata tarkemmin, mitä terveydensuojelun ohjaus ja valvonta tarkoittaa uudessa Lupa- ja valvontavirastossa. Tässä yhteydessä on syytä arvioida myös yhteys yleisen edun valvontaan terveydensuojeluasioissa.

Kansliapäällikön sijainen, osastopäällikkö Kari Hakari

Hallitusneuvos

Maija Iles

Liitteet

Jakelu VM Valtiovarainministeriö

Tiedoksi STM TTO Työ- ja tasa-arvo-osasto
STM TUTO Turvallisuus ja terveys -osasto
STM APO Sosiaali ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut osasto

VN/25102/2023-STM-150

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: